

Ravna trigonometrija.

Goniometrijske funkcije šiljastih kutova.

1. Neka se proračunaju goniometrijske funkcije kuta β , koji je unutrašnji kut pravokutnoga trokuta ABC (a mu je hipotenuza, b i c su katete), ako imamo:

a) $b = 3$, $c = 4$;

b) $a = 17$, $b = 8$;

c) $a = 24 \cdot 05$, $c = 24$;

d) $b = \sqrt{m^2 + n^2}$, $c = \sqrt{2mn}$.

2. Neka se nacрта kut β , ako je:

a) $\sin \beta = \frac{3}{5}$;

b) $\cos \beta = \frac{1}{2}$;

c) $\operatorname{tg} \beta = \frac{2}{3}$;

d) $\operatorname{cotg} \beta = \frac{5}{8}$.

3. U pravokutnom trokutu ABC (a mu je hipotenuza, b i c su katete) imamo:

a) $\sin \beta = \frac{4}{5}$, $\alpha = 15 \cdot 5$;

b) $\cos \beta = \frac{9}{10}$, $c = 3$;

c) $\operatorname{tg} \beta = \frac{33}{56}$, $b = 21$;

d) $\operatorname{cotg} \beta = 0 \cdot 94$, $b = 16$.

Neka se za svaki trokut proračunaju nepoznata još stranica i funkcije kuta β .

4. Neka se proračunaju katete b , c pravokutna trokuta iz pljoštine $P = 12 \text{ cm}^2$ i iz $\operatorname{tg} \beta = \frac{3}{2}$.

5. Neka su a osnovka, b krak istokračna trokuta; proračunajte funkcije kuta β , koji na osnovci leži.

6. Neka se proračunaju funkcije kuta, koji ima a) 36° , b) 18° .

Neka se proračunaju funkcije šiljasta kuta α , ako imamo:

7. a) $\sin \alpha = \frac{4}{5}$; b) $\sin \alpha = 0.8$; c) $\sin \alpha = \frac{m}{\sqrt{1+m^2}}$.

8. a) $\cos \alpha = \frac{40}{41}$; b) $\cos \alpha = 0.28$; c) $\cos \alpha = \frac{\sqrt{a^2 - b^2}}{a}$.

9. a) $\operatorname{tg} \alpha = \frac{28}{45}$; b) $\operatorname{tg} \alpha = 2.4$; c) $\operatorname{tg} \alpha = \frac{1}{m}$; d) $\operatorname{tg} \alpha = \sqrt{3}$;
e) $\operatorname{tg} \alpha = (\sqrt{2} - 1)$.

10. a) $\operatorname{cotg} \alpha = \frac{31}{480}$; b) $\operatorname{cotg} \alpha = 0.5$; c) $\operatorname{cotg} \alpha = \sqrt{3}$;
d) $\operatorname{cotg} \alpha = \frac{\sqrt{a^2 - b^2}}{b}$; e) $\sec \alpha = 2$; f) $\sec \alpha = m$; g) $\operatorname{cosec} \alpha = \sqrt{2}$; h) $\operatorname{cosec} \alpha = k$.

11. Neka se proračunaju sve funkcije šiljasta kuta x , ako je

a) $\frac{2 \operatorname{tg} x + 1}{2 \operatorname{tg} x - 1} + \frac{2 \operatorname{tg} x - 1}{2 \operatorname{tg} x + 1} = \frac{10}{3}$; b) $9 \sin^2 x + 27 \sin x = 10$;

c) $\cos x = 2 - 3 \cos^2 x$; d) $\frac{2}{\operatorname{cotg} x} + \frac{\operatorname{cotg} x}{2} = 2 \operatorname{cotg} x$.

12. Neka se pretvori:

a) $\sec^2 \alpha - \operatorname{tg}^2 \alpha + \cos^2 \alpha - \operatorname{cotg}^2 \alpha$ u izraz, u kojem je samo $\sin \alpha$ i njegove potencije;

b) $\sec \alpha - \frac{1}{\cos \alpha} + \frac{\operatorname{tg} \alpha}{\sin \alpha}$ u izraz, u kojem je samo $\cos \alpha$ i njegove potencije;

c) $\frac{\cos \alpha}{\sqrt{1 - \cos^2 \alpha}} + \frac{\operatorname{tg} \alpha \cdot \sqrt{1 - \sin^2 \alpha}}{1 - \cos^2 \alpha} \cos \alpha$ u izraz, u kojem je samo $\operatorname{cotg} \alpha$.

Neka se dokaže ispravnost ovih formula:

13. a) $\frac{\sin \alpha + \cos \alpha}{\sec \alpha + \operatorname{cosec} \alpha} = \sin \alpha \cos \alpha$;

b) $\frac{\sin \beta + \operatorname{tg} \beta}{\operatorname{cotg} \beta + \operatorname{cosec} \beta} = \sin \beta \operatorname{tg} \beta$.

14. a) $\frac{\sin x + \cos x}{\sin x - \cos x} = \frac{1 + \operatorname{cotg} x}{1 - \operatorname{cotg} x}$;

b) $\frac{\sin^2 \alpha - \cos^2 \alpha}{\sin \alpha \cos \alpha} = \operatorname{tg} \alpha - \operatorname{cotg} \alpha$;

$$c) (1 + \operatorname{tg} \beta)(1 + \operatorname{cotg} \beta) = \frac{(\sin \beta + \cos \beta)^2}{\sin \beta \cos \beta}.$$

$$15. a) \sqrt{(1 + \cos \alpha)(1 - \cos \alpha)} = \sin \alpha;$$

$$b) \sqrt{(1 + \sin \alpha)(1 - \sin \alpha)} = \cos \alpha;$$

$$c) \sqrt{(1 - \cos^2 \beta) : (1 - \sin^2 \beta)} = \operatorname{tg} \beta;$$

$$d) \operatorname{tg} \gamma - \operatorname{cotg} \gamma = \frac{1 - 2 \cos^2 \gamma}{\sin \gamma \cos \gamma};$$

$$e) \frac{\operatorname{tg} \gamma}{1 - \operatorname{tg}^2 \beta} \cdot \frac{\operatorname{cotg}^2 \beta - 1}{\operatorname{cotg} \beta} = 1.$$

Išti iz tablicâ ove logaritme:

$$16. \begin{array}{l} \log \sin \quad 15^\circ 29' 30'', \\ \log \cos \quad 38^\circ 17' 42'', \\ \log \operatorname{tg} \quad 75^\circ 4' 29'', \\ \log \operatorname{cotg} \quad 68^\circ 0' 53''. \end{array}$$

$$17. \begin{array}{l} \log \sin \quad 47^\circ 18' 19'', \\ \log \cos \quad 12^\circ 42' 40'', \\ \log \operatorname{tg} \quad 83^\circ 11' 46'', \\ \log \operatorname{cotg} \quad 9^\circ 11' 13''. \end{array}$$

$$18. \begin{array}{l} \log \sin \quad 77^\circ 33' 46'', \\ \log \cos \quad 33^\circ 41' 28'', \\ \log \operatorname{tg} \quad 68^\circ 57' 15'', \\ \log \operatorname{cotg} \quad 25^\circ 46' 12''. \end{array}$$

$$19. \begin{array}{l} \log \sin \quad 25^\circ 27' 35'', \\ \log \cos \quad 62^\circ 51' 24'', \\ \log \operatorname{tg} \quad 12^\circ 48' 33'', \\ \log \operatorname{cotg} \quad 84^\circ 6' 45''. \end{array}$$

Neka se proračuna:

$$20. x = \sqrt{\frac{\operatorname{tg} 69^\circ 35' 82''}{\cos 47^\circ 47' 8''}}.$$

$$21. x = \sqrt[3]{\frac{\sin 11^\circ 57' 23''}{\cos^2 67^\circ 27' 14'' \cdot \operatorname{tg} 54^\circ 38' 20''}}.$$

Neka se odrede ovim logaritmima pripadni kutovi:

$$22. \begin{array}{l} \log \sin \quad \alpha = 9.57138, \\ \log \cos \quad \beta = 9.95695, \\ \log \operatorname{tg} \quad \gamma = 9.59225, \\ \log \operatorname{cotg} \quad \delta = 9.49978. \end{array}$$

$$23. \begin{array}{l} \log \sin \quad \alpha = 9.42667, \\ \log \cos \quad \beta = 9.71220, \\ \log \operatorname{tg} \quad \gamma = 9.59056, \\ \log \operatorname{cotg} \quad \delta = 1.02368. \end{array}$$

$$24. \begin{array}{l} \log \sin \quad \alpha = 9.98381, \\ \log \cos \quad \beta = 9.87132, \\ \log \operatorname{tg} \quad \gamma = 0.19258, \\ \log \operatorname{cotg} \quad \delta = 0.055841. \end{array}$$

$$25. \begin{array}{l} \log \sin \quad \alpha = 9.96959, \\ \log \cos \quad \beta = 9.26044, \\ \log \operatorname{tg} \quad \gamma = 9.94975, \\ \log \operatorname{cotg} \quad \delta = 9.56260. \end{array}$$

Neka se odredi šiljasti kut x , ako je:

$$26. \sin x = \frac{15433}{15434}.$$

$$27. \sin x = \sqrt{0.14}.$$

$$28. \cos x = \frac{3}{4}.$$

$$29. \operatorname{tg} x = \sqrt[3]{\frac{1}{5}}.$$

$$30. \operatorname{tg} x = \frac{0.5712^3}{\sqrt{1.465}}.$$

$$31. \sin x = \sqrt{2 - \sqrt{2}}.$$

$$32. \operatorname{cotg} x = \frac{1.482\sqrt{5.76}}{0.47^3}.$$

$$33. \sin x = \sqrt{0.625 - \sqrt{0.078125}}.$$

34. Neka se proračuna: $x = \sqrt{a^2 + b^2}$, ako je $\log a = 1.75911$, $\log b = 1.85074$, upotreblivši pomoćni kut φ , koji izlazi iz jednadžbe $\operatorname{tg} \varphi = \frac{a}{b}$.

Proračunavanje (razrješavanje) pravokutnih trokuta.

(U pravokutnom trokutku označuje:

a hipotenuzu, b i c katete, β i γ šiljaste kutove nasuprot stranicama b i c , v visinu te je $v \perp a$, p i q projekcije kateta b i c na hipotenuzi, P pljoštinu.)

A. Neka se razriješi pravokutni trokut ne upotreblivši logaritme, ako je zadano:

$$35. c = 93970, \beta = 20^\circ.$$

$$36. b = 3, \beta = 30^\circ.$$

$$37. a = 12, c = 6.$$

$$38. a = 307, b = 105.$$

$$39. b = 17365, \gamma = 80^\circ.$$

$$40. b = 109, c = 205.$$

$$41. c = 1, a = 1.1547.$$

B. Neka se razriješi pravokutni trokut, ako je zadano:

$$42. a = 169, \beta = 44^\circ 45' 47''.$$

$$43. a = 210.45, \beta = 57^\circ 20' 18''.$$

$$44. a = 312.94, \gamma = 42^\circ 12' 41''.$$

$$45. b = 23.75, \gamma = 68^\circ 47' 29''.$$

46. $b = 160, \beta = 34^\circ 42' 29''$.

47. $c = 2400 \cdot 9, \gamma = 77^\circ 14' 53''$.

48. $a = 6525, b = 3276$.

49. $a = 258 \cdot 7, c = 68 \cdot 8$.

50. $b = 336, c = 377$.

51. $b = 54\,093, c = 9031$.

52. $a = 21\frac{4}{7}, b = 8\frac{5}{9}$.

53. U kosokutnu je trokutu stranica $b = 108$, stranica $c = 75$, visina $v_1 = 54$ m (gdje je $v_1 \perp a$); koliki su kuti β, γ i stranica a ?

Neka se razriješi pravokutni trokut, ako je zadano:

54. $v = 84 \cdot 4971, \beta = 45^\circ 14' 23''$.

55. $a = 175 \cdot 32$ m, $b : c = 25 : 36$.

56. $b = 3$ m, $c : a = 3 : 5$.

57. $P = 138$ m², $\beta = 27^\circ 53'$.

58. $p = 3 \cdot 2, q = 1 \cdot 8$.

59. $b = 396 \cdot 5, \varrho$ (polumjer opisanoga kruga) = $117 \cdot 4$.

60. $a = 205, v = 76 \cdot 6244$.

61. $a = 61, P = 330$.

C. Planimetrijske zadaće:

62. Dijagonala pravokutnika ima $42 \cdot 5$, a kraća njegova stranica $8 \cdot 7$; kolik je kut između dijagonale i dulje mu stranice?

63. Neka se proračunaju stranica a i dijagonale e, f romba iz njegove pljoštine P i unutrašnjega kuta α . N. pr. $P = 240, \alpha = 56^\circ 8' 42''$.

64. Dijagonale romba, kojemu je pljoština $P = 100$ m², odnose se kao $3 : 4$; kolik mu je šiljasti unutrašnji kut i kolika mu je stranica a ?

65. Dijagonale pravokutnika, kojemu je pljoština $P = 100$, sijeku se pod kutom $\varphi = 20^\circ 32' 10''$; kolike su mu stranice a i b ?

66. Ako se raspolove stranice pravokutnika i polovišta redom spoje, nastat će romb. Kolik je polumjer kruga, koji je tomu rombu upisan, ako su $a = 20, b = 16$ stranice pravokutnika?

67. Tetivi kruga, kojoj je dužina $s = 9 \cdot 6$, pripada obodični kut $\varphi = 41^\circ 6' 44''$; kolika je njezina udaljenost od središta kruga?

68. Opseg kruga jest $40 \cdot 84$; kolika je njegova tetiva, kojoj pripada obodični kut $\varphi = 76^\circ 45' 14''$.

69. Daljina tačke od središta kruga jest $14 \cdot 24$; kolik je kut između tangenata potegnutih s te tačke na opseg toga kruga, ako mu je polumjer $r = 12 \cdot 8$?

70. Polumjeri dviju kružnica su 1 m i 2 m , a njihova je središnja daljina $d = 5 \text{ m}$; koliki su kuti između njihovih zajedničkih spoljašnjih tangenata i između zajedničkih unutrašnjih tangenata?

71. Kraci trapeza jesu $b = 3 \cdot 51 \text{ m}$, $d = 7 \cdot 04 \text{ m}$; ako se oni produlje, to se sijeku pod pravim kutom. Koliki su kuti toga trapeza?

72. Od istokračna trapeza zadana je pljoština $P = 3 \cdot 47715$ i obje usporedne stranice $a = 5$, $c = 3$. Koliki su mu kutovi?

73. Neka se proračuna kut, pod kojim se presijecaju dvije kružnice, ako se zadadu njihovi polumjeri r , r_1 i dužina s zajedničke im tetive. N. pr. $r = 527 \cdot 39$, $r_1 = 474 \cdot 27$, $s = 422$.

D. Zadaće iz praktične geometrije:

74. Vertikalna 5 m visok stup stoji na horizontalnom tlu i baca sjenu, koja je duga $4 \cdot 2 \text{ m}$; kolika je visina α sunca (t. j. pod kojim kutom padaju sunčani traci na horiz. tlo)?

75. Kolika je horizontalna sjena vertikalna stupa, koji je v visok, ako je je visina sunca α ?

N. pr. a) $v = 12$, $\alpha = 23^\circ 30'$;

b) $v = 6 \cdot 5$, $\alpha = 51^\circ 40'$.

76. Da se odredi visina v predmeta (zvonika), izmjeri se od njegova nožišta u horizontalnoj ravnini dužina a ; zraka doglednica od njezine krajne tačke do vrha predmeta čini s horizontalnom ravninom kut α (taj se kut zove kut elevacije*). Kolika je visina v ?

N. pr. a) $a = 80 \text{ m}$, $\alpha = 25^\circ 59' 21''$;

b) $a = 672 \text{ m}$, $\alpha = 25^\circ 18' 27''$.

---

*) ako se s nekoga stanovišta gleda (vizira) tačka, koja se nalazi nad horizontalnom ravninom položenom stanovištem, onda se kut, što ga zraka doglednica čini s horizontalnom ravninom, zove kut elevacije tačke; ako se tačka nalazi ispod te horizontalne ravnine, onda se spomenuti kut zove kut depresije.

77. Zvonik visine $v = 105 \cdot 3$ m, koji stoji na horizontalnom tlu, vidi se s jedne tačke te horizontalne ravnine pod elevacionim kutom $\alpha = 3^\circ 55' 22''$; kolika je daljina te tačke od nožišta zvonika?

78. S tačke, koja se nad morskom površinom nalazi u visini v , vidi se brod pod depresionim kutom α ; kolika je horizontalna udaljenost broda (t. j. udaljenost broda od nožišta vertikale spuštene s tačke do površine mora).

N. pr. $v = 189$ m, $\alpha = 2^\circ 3' 20''$.

79. Na brodu stoji uspravan predmet visine a . S tačke, kojoj je horizontalna udaljenost od tog predmeta b , vidi se njegov vrh pod elevacionim kutom α . Neka se proračuna visina brda.

N. pr. $a = 1$ m, $b = 100$ m, $\alpha = 61^\circ 0' 46''$.

80. S prozora, koji je $7 \cdot 22$ m nad horizontalnim tlom, vidi se podnožište nekog zvonika pod depresionim kutom $\alpha = 3^\circ 15'$, a njegov šiljka pod elevacionim kutom $\beta = 6^\circ 32'$. Kolika je visina zvonika?

81. S tačke, koja je 207 m nad površinom rijeke kraj jedne obale, vidi se suprotna tačka druge obale pod depresionim kutom $\alpha = 42^\circ 44' 28''$. Kolika je širina rijeke?

82. Kolika je strmina ceste, ako se ona u duljini od 100 m diže za $3 \cdot 2$ m?

E. Zadaće iz matematičnoga zemljopisa:

83. Neka se proračuna radij ρ usporednjaka na zemaljskoj kugli, ako je zadana zemljopisna širina φ . N. pr. a) $\varphi = 48^\circ 12' 30''$; b) $\varphi = 23^\circ 27' 13''$; c) $\varphi = 66^\circ 32' 47''$. Kolika je dužina lučnoga stupnja na svakom od tih usporednjaka? Polumjer je zemaljske kugle $r = 6370$ km.

84. Koja je zemljopisna širina φ usporednjaku, ako je na njem dužina 1° jednaka a) 100 km; b) 50 km? Polumjer zemaljske kugle = 6370 km.

85. Kolika je površina vrućega pojasa na zemaljskoj kugli, ako je polumjer zemlje 637 Mm, a priklon ekliptike $\varepsilon = 23^\circ 27' 13''$?

86. Kolika je površina pojasa između 40. i 50. stupnja zemljopisne širine?

87. Koliko metara provali u jednoj sekundi, uslijed rotacije zemlje oko svoje osi, mjesto, koje se nalazi u zemljopisnoj širini φ ? N. pr. $\varphi = 48^\circ 12' 35''$; polumjer zemlje $r = 6370$ km.

88. Neka se proračuna luk zemaljskog meridijana, koji se može pregledati s visine v . N. pr. a) $v = 65$ m; b) $v = 3160$ m.

89. Kako visok treba da bude brijev, s kojega bi obzorni krug imao polumjer $\varrho = 30$ zemljop. miljâ? ($1^\circ = 15$ zemlj. milj., polumjer zemlje = $859 \cdot 5$ zemlj. milja, 1 zemlj. milja = 7416 m).

90. Kolik je promjer ($2R$) sunca, ako njegov prividni promjer ima $\alpha = 32'$ a njegova središnja daljina od zemlje iznosi $d = 20\,665\,840$ zemljop. milja?

91. Horizontal-paralaksa mjeseca iznosi $57'2''$; neka se proračuna geocentrična udaljenost mjeseca od zemlje, ako polumjer zemlje ima $r = 859 \cdot 6$ zemljop. milja. (Horizontal-paralaksa mjeseca zove se vidni kut, pod kojim bi se iz njegova središta vidio zemaljski polumjer).

F. Zadaće iz stereometrije:

92. S tačke T potegnute su do ravnine ϱ dužine, koje su duge a te sa normalom, spuštenom iz T na ravninu ϱ , čine kut α ; kolika je daljina d tačke T od ravnine ϱ ? N. pr. a) $a = 100$ m, $\alpha = 10^\circ$; b) $a = 175 \cdot 32$ m, $\alpha = 34^\circ 46' 40''$.

93. U središtu O kružnice, opisane oko trokuta ABC , uzdignuta je normalna dužina $OP = d$. Kolik je prikloni kut φ pravca AP prema ravnini trokuta? N. pr. $AB = c = 29$, $BC = a = 36$, $AC = b = 50$; $OP = 62 \cdot 382$.

94. Neka je d mjerni broj neke dužine, p mjerni broj njezine ortogonalne projekcije u ravnini ϱ , a α prikloni kut dužine prema toj ravnini.

Izračunajte:

a) p iz d i α ; n. pr. $d = 65$, $\alpha = 30^\circ 30' 35''$;

b) α iz d i p ; n. pr. $d = 5$, $p = 4$.

95. Neka je P pljoština trokuta, P_1 pljoština njegove ortogonalne projekcije u nekoj ravnini ϱ , a α prikloni kut ravnine trokuta prema ravnini projekcije. Dokažite, da je $P_1 = P \cos \alpha$.

N. pr. $P = 2500$, $\alpha = 73^\circ 20'$, $P_1 = ?$

96. Neka se poučak naveden pod br. 95. proširi na: a) kojigod mnogokut; b) kojigod ravni lik.

97. Uspravna prizma kvadratične osnovke, kojoj je osnovni brid a , neka se presiječe tako, da bude presjek pravokutnik pljoštine P . Kolik

treba da bude prikloni kut φ presjeka prema osnovci? N. pr. $a = 210$, $P = 46\,641$.

98. Uspravna prizma, kojoj je osnovka istostraničan trokut, presječena je ravninom, koja je prema osnovci priklonjena pod kutom od 45° . Kolik je presjek, ako je pljoština osnovke $B = \sqrt{50}$?

99. Neka se proračuna prikloni kut ω među dvjema pobočkama, koje se sastaju u istom bridu a) pravilna tetraedra; b) pravilna oktaedra.

100. Kod čuna i valjka označuje r polumjer osnovke, v visinu, s stranicu čuna, O cijelo oplošje, P površinu obline (plašta), V volumen (obujam); α je kut na vrhu presjeka po osi čuna.

Neka se za uspravni čun proračuna:

a) V iz r i α ; $r = 20$, $\alpha = 87^\circ 14' 20''$;

b) V iz v i α ; $v = 47$, $\alpha = 44^\circ 22'$;

c) V iz s i α ; $s = 10$, $\alpha = 73^\circ 44' 22''$;

d) V i P iz α i periferije p osnovke; $\alpha = 70^\circ 40'$, $p = 84 \cdot 9$.

101. Presjek po osi uspravna čuna ima pljoštinu $S = 10 \text{ dm}^2$, a kut α na njegovom vrhu ima 50° ; kolik je obujam toga čuna?

102. Od uspravna je čuna zadan volumen $V = 15 \text{ dm}^3$ i polumjer $r = 2 \cdot 5 \text{ dm}$ njegove osnovke; kolik je prikloni kut β njegove stranice prema osnovci?

103. Od uspravna je čuna zadan volumen $V = 45 \text{ m}^3$ i kut $\beta = 23^\circ 8'$ između stranice i visine; kolika mu je visina i kolik je radij osnovke?

104. Od uspravne piramide, kojoj je osnovka kvadrat, zadan je volumen $V = 58 \cdot 778$ i prikloni kut $\varphi = 68^\circ 9' 24''$ pobočne plohe prema osnovci. Koliki su osnovni bridovi ($a = ?$) i pobočni ($b = ?$)?

105. Neka se proračuna volumen trostrane prikraćene piramide iz stranicâ a , b , c donje osnovke, iz stranice a_1 gornje osnovke ($a_1 \parallel a$), iz dužine s pobočnog brida i njegova priklona kuta φ prema osnovci. N. pr. $a = 10$, $b = 4 \cdot 25$, $c = 10 \cdot 25$, $a_1 = 2$, $s = 28$, $\varphi = 63^\circ 14'$.

106. Os a kosa valjka priklonjena je pod kutom φ prema osnovci, kojoj je polumjer r . Neka se proračuna volumen valjka. N. pr.

a) $a = 16 \cdot 066$, $r = 2 \cdot 09$, $\varphi = 76^\circ 4' 40''$;

b) $a = 27$, $r = 8$, $\varphi = 48^\circ 42' 24''$.

107. Od kosa valjka zadan je volumen $V = 116 \cdot 25$ i prikloni kut $\varphi = 72^\circ 13'$ osi prema osnovci. Kolik je volumen V' uspravna valjka,

koji ima istu osnovku kao što zadani kosi, ako mu je visina jednaka dužini osi kosoga?

108. U kosu je valjku os a priklonjena pod kutom φ prema osnovci, a pljoština valjkova karakterističnoga prereza jest P ; kolik mu je volumen? N. pr. $a = 16 \cdot 25$, $\varphi = 69^\circ 18' 20''$, $P = 45 \cdot 081$.

109. Od uspravna prikraćena čuna zadani su polumjeri r i r_1 obiju osnovaka i prikloni kut φ stranice prema donjoj osnovci; kolika mu je oblina P ? N. pr. $r = 13$, $r_1 = 5$, $\varphi = 52^\circ 18' 25''$.

110. Kolik je volumen uspravna prikraćena čuna, ako su r i r_1 polumjeri njegovih osnovaka, a φ prikloni kut stranice prema donjoj osnovci? N. pr. $r = 28$, $r_1 = 18$, $\varphi = 66^\circ 22' 49''$.

111. Romb se vrti oko osi, koja prolazi krajem kraće dijagonale uspredno s duljom. Kolik je volumen tijela, koje nastaje tom vrtnjom, ako je stranica romba $a = 64$, a kut φ između stranice i osi jednak $36^\circ 18' 9''$?

112. Iz obline (plašta) P uspravna prikraćena čuna, njegove stranice s i priklona kuta α stranice prema donjoj osnovci izračunajte mu volumen V .

N. pr. $P = 194 \cdot 35$, $s = 7 \cdot 9$, $\alpha = 84^\circ 28' 30''$.

113. Kolik je središnji kut α kuglina isječka, ako je njegova sferna oblina (t. j. pripadna kalota) jednaka njegovoj čunovitoj oblino (t. j. oblino pripadnoga čuna)?

114. Od uspravna prikraćena čuna zadani su polumjeri r i r_1 obiju osnovaka i prikloni kut α stranice prema donjoj osnovci. Kolik je polumjer kugle, kojoj je volumen jednak volumenu toga prikraćenoga čuna? N. pr. $r = 17$, $r_1 = 11$, $\alpha = 37^\circ 14'$.

115. Iz omjera $m : n$ kalote prema cijeloj sfernoj plohi izračunajte središnji kut α luka, koji izvodi kalotu, kad se on vrti oko polumjera, koji omeđuje luk; n. pr. $m = 1$, $n = 4$.

116. Iz omjera $m : n$ kuglina isječka prema obujmu cijele kugle izračunajte središnji kut α onoga kružnoga isječka, koji rotacijom oko polumjera izvodi taj kuglin isječak; n. pr. $m = 3$, $n = 4$.

117. Kružni odsječak, kojemu pripada središnji kut α , vrti se oko promjera usporednoga prema njegovoj tetivi. Kolik je volumen prstenastoga tijela, ako je V volumen njemu pripadne kugle? N. pr. $V = 146 \cdot 2$, $\alpha = 53^\circ 40' 10''$.

Razrješavanje istokračnih trokuta i pravilnih poligona.

A. Istokračni trokuti.

(Kod istokračna trokuta označuje a osnovku, b krak, v visinu na a , α kut na vrhu, β kut kod osnovke, P pljoštinu).

Neka se razriješi istokračan trokut, ako je zadano:

$$118. \quad a, \alpha; \text{ n. pr. } a = 240, \alpha = 59^\circ 53' 32''.$$

$$119. \quad b = 1 \cdot 2345, \beta = 42^\circ 16' 23''.$$

$$120. \quad a = 5 \cdot 684, \beta = 48^\circ 12' 10''.$$

$$121. \quad b = 505, \alpha = 83^\circ 25' 4''.$$

$$122. \quad a = 504, b = 277.$$

$$123. \quad a = 9, v = 20.$$

$$124. \quad b = 581, v = 40.$$

$$125. \quad v = 9, \alpha = 154^\circ 38' 20''.$$

$$126. \quad P = 2660, \alpha = 82^\circ 13' 28''.$$

$$127. \quad P = 1260, b = 53.$$

$$128. \quad P = 159 \cdot 6, v = 16 \cdot 8.$$

$$129. \quad a = 72, v_2 \text{ (t. j. visina okomita na kraku)} = 43 \cdot 2.$$

$$130. \quad b = 29, v_2 = 28 \cdot 96.$$

$$131. \quad b = 581, v_1 = 40.$$

$$132. \quad b = 170, r \text{ (polumjer opisanoga kruga)} = 93 \cdot 83.$$

$$133. \quad a = 18, \rho \text{ (polumjer upisanoga kruga)} = 7 \cdot 2.$$

$$134. \quad v_1 = 126, v_2 = 62 \cdot 02.$$

$$135. \quad P = 960, a : v = m : n = 5 : 6.$$

$$136. \quad a = 12, v_1 : v_2 = m : n = 5 : 6; (v_1 \perp a, v_2 \perp b).$$

B. Zadaće o krugu.

137. U krugu, kojemu je polumjer $r = 7$ m, potegnuta je tetiva $s = 11$ m; kolik je pripadni središnji kut α i udaljenost u tetive od središta?

138. Kružni svod (luk), kojemu pripada tetiva $s = 18$ m, ima visinu $v = 3$ m; kolik je a) pripadni središnji kut; b) polumjer kružnice; c) kolika je dužina svoda?

Ako se iz središta kruga potegne okomica na tetivu, onda se dužina omeđena na toj okomici tetivom i pripadnim lukom zove *visina luka* i pripadna odsječka.

139. Neka se iz polumjera r kruga i središnjega kuta α proračuna pljoština P pripadnoga odsječka. N. pr.

a) $r = 18$, $\alpha = 63^\circ 17'$;   b) $r = 12.5$, $\alpha = 42^\circ 13'$;

c) $r = 13.47$, $\alpha = 53^\circ 24'$.

140. Neka se izračuna pljoština kružna odsječka iz njegova središnjega kuta $\alpha = 66^\circ 30'$ i udaljenosti $u = 48$ m pripadne mu tetive od središta kruga.

141. Pljoština kružna odsječka ima 5.07 m²; kolik je polumjer kruga, ako je $\alpha = 42^\circ 13'$ pripadni središnji kut?

142. Neka se proračuna pljoština kružna odsječka iz pripadne tetive $s = 30.78$ dm i njegove visine $v = 5.97$. (Što se razumijeva pod "visinom" odsječka, vidi pod br. 138.).

143. Tri kružnice, kojima su polumjeri dugi 1 m, 2 m, 3 m, dotičku se dva po dva i to izvana; kolika je pljoština lika, koji se nalazi između te tri kružnice?

144. Dvije se kružnice, kojima su r i r_1 polumjeri, presijecaju; kolika je pljoština lika, koji je zajednički za oba kruga, ako je s njihova zajednička tetiva?

C. Zadaće o pravilnim poligonima.

145. Iz stranice $s = 3.6$ m pravilnoga peterokuta izračunajte polumjere r i ϱ opisane i upisane mu kružnice te njegovu pljoštinu P .

146. U krugu polumjera $r = 14$ cm upisan je pravilan deveterokut; neka se proračuna njegova stranica i pljoština. Kolika je stranica S pravilna deveterokuta opisana oko istoga kruga?

147. Zadana je pljoština P pravilna dvanaesterokuta; kolika mu je stranica?

148. Neka se izračuna pljoština pravilna osamnaesterokuta iz polumjera $\varrho = 4.9127$ upisanoga kruga.

D. Stereometrijske zadaće.

149. Neka se proračuna volumen uspravne prizme, kojoj je osnovka pravilan n -terokut, iz osnovnoga brida a i visine v ; n. pr. $n = 13$, $a = 17 \cdot 6$, $v = 28 \cdot 7$.

150. Iz volumena V i visine v uspravne prizme, kojoj je osnovka pravilan n -terokut, proračunajte osnovni brid a ; n. pr. $n = 12$, $V = 368\,667$, $v = 42$.

151. Neka se proračuna volumen uspravne piramide, kojoj je osnovka pravilan n -terokut stranice a , ako je svaka pobočka priklonjena pod φ prema osnovci; n. pr. $n = 15$, $a = 64$, $\varphi = 28^\circ 42' 16''$.

152. Od uspravne piramide, kojoj je osnovka pravilan osmerokut, zada se pobočni brid $b = 42$ dm i kut $\alpha = 41^\circ 47'$, što ga on čini s visinom piramide; kolik joj je volumen?

153. Iz volumena V uspravne piramide, kojoj je osnovka pravilan n -terokut stranice a , proračunajte kut, pod kojim je pobočni brid priklonjen prema osnovci?

154. Neka se proračuna volumen uspravne piramide, kojoj je osnovka pravilan peterokut, ako se zadade osnovni brid $a = 3$ i pobočni brid $b = 10$. Kolik je prikloni kut pobočke prema osnovci?

155. Neka se proračuna volumen uspravne prikraćene piramide, kojoj su osnovke pravilni n -terokuti, ako se zadadu polumjeri r i r_1 kružnica, koje se osnovkama mogu opisati, i dužina s pobočna brida; n. pr. $n = 5$, $r = 4$, $r_1 = 1$, $s = 5$.

Goniometrijske funkcije tupih i izbočenih kutova. Funkcije negativnih kutova.

156. U kojem se kvadrantu nalazi kut, ako njegov "sinus" i "cosinus" imaju a) jednake predznake; b) različite predznake?

157. Zašto imaju funkcije "tangens" i "cotangens" svakoga kuta jednake predznake?

158. Neka je $\cos \alpha = +\frac{2}{3}$; u kojem je kvadrantu pripadni kut α , ako se promatraju kuti između 0 i 360° ?